

4. Korolkova, Ye.M. and Andryushchenko, V.A. (2006), "The concept of controlling the crisis firm", *Trudi TGTU*, Tambov, Iss. 19, p. 37.
5. Goroshko, M.F., Koval, V.T. and Kulishov, V.V. (2000), *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics], method. marker. to study the course, KEI, Kryvyi Rig, Ukraine.
6. Goncharenko, O.G. (2012), "Evaluation of innovative capacity of the economic system", *Visnik Chernigivskogo derzhavnogo tehnologichnogo universitetu Ekonomichni nauki*, no. 1(56), available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2012_56/5.htm.
7. Goncharenko, O.M. (2012), "The impact of innovative technology on the stability of the enterprise", *Visnik sotsialno-ekonomichnih doslidzhen*, Iss. 1(44), pp. 167-174.

УДК 338.12:338.1

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ШЛЯХІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ЙОГО ПРОДУКЦІЇ

Морщенок Т.С., к.е.н., доцент, Ткаленко А.В.

*Запорізька державна інженерна академія
Україна, 69006, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226*

mtanya-80@mail.ru; anna250891@mail.ru

У статті досліджується сучасний стан розвитку сільського господарства країни. Визначено, що його ресурсний потенціал використовується недостатньо ефективно, існують значні можливості до подальшого розвитку. Встановлено, що основними проблемами його розвитку є: низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва, збільшення виробничих витрат, зростання рівня зносу техніки, використання застарілих технологій; недостатня державна підтримка підприємств та недосконала аграрна політика держави тощо. Зазначено, що першочерговим завданням на шляху підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств та розвитку сільського господарства є обґрунтування та реалізація заходів щодо зниження рівня витрат на виробництво. Встановлено, що підвищення рентабельності виробництва продукції та зниження її собівартості досягається за рахунок підвищення продуктивності тварин та урожайності сільськогосподарських культур. Основними шляхами зниження собівартості сільськогосподарської продукції є: поліпшення обробітку земель, підвищення родючості ґрунтів; використання інноваційних технологій; автоматизація виробництва; раціональна побудова організаційної структури управління тощо. Подальший розвиток сільського господарства стає можливим за умови реалізації ефективної стратегії розвитку аграрного сектора економіки. Визначено, що основними пріоритетними напрямками його розвитку є: регулювання земельних відносин; стимулювання до раціонального і ефективного використання ресурсного потенціалу; удосконалення фінансової політики; забезпечення системи державної підтримки аграрного сектора; фінансування інноваційно-інвестиційних проектів тощо.

Ключові слова: собівартість, сільськогосподарська продукція, рослинництво, тваринництво, виробництво, урожайність, ефективність, продуктивність, розвиток.

Морщенок Т.С., Ткаленко А.В. ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И ПУТЕЙ СНИЖЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ЕГО ПРОДУКЦИИ / *Запорожская государственная инженерная академия, Украина*

В статье исследуется современное состояние развития сельского хозяйства страны. Определено, что его ресурсный потенциал используется недостаточно эффективно, имеет значительные возможности для дальнейшего развития. Основными проблемами его развития являются: низкие темпы технико-технологического обновления производства, увеличение производственных затрат, рост уровня износа техники, использование устаревших технологий; недостаточная государственная поддержка предприятий; несовершенная аграрная политика государства. Отмечено, что первоочередной задачей на пути повышения эффективности хозяйствования сельскохозяйственных предприятий является обоснование и реализация мероприятий по снижению затрат на производство. Установлено, что повышение рентабельности производства

сельскохозяйственной продукции и снижение ее себестоимости достигается за счет повышения производительности животных и урожайности сельскохозяйственных культур. Основными путями снижения себестоимости сельскохозяйственной продукции являются: улучшение обработки земель, повышение плодородия почв, использование инновационных технологий; автоматизация производства; рациональное построение организационной структуры управления и т.п. Дальнейшее развитие сельского хозяйства становится возможным при условии реализации эффективной стратегии развития аграрного сектора. Определено, что основными приоритетными направлениями его развития являются: регулирование земельных отношений, стимулирование эффективного использования ресурсного потенциала, совершенствование финансовой политики, обеспечение системы государственной поддержки, финансирование инновационно-инвестиционных проектов и т.д.

Ключевые слова: себестоимость, сельскохозяйственная продукция, растениеводство, животноводство, производство, урожайность, эффективность, производительность, развитие.

Morschenok T.S., Tkalenko A.V. INVESTIGATION OF THE CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURE AND WAYS TO REDUCE THE COST OF ITS PRODUCTS / *Zaporizhzhya state engineering academy, Ukraine*

In this article develops the country's agriculture is studied. Determined that its resource potential is used inefficiently, has considerable potential for further development. Found that the main problems of agricultural development are low rates of technical and technological renovation of production, increase production costs, the increase in wear technology, the use of outdated technologies; incomplete land reform; insufficient state support for agricultural enterprises; imperfect agrarian policy of the state, etc. Noted that the rationale and implementation of measures to reduce the cost of agricultural production is a priority to improve the economic efficiency of agricultural enterprises and agricultural development of the country. Found that increases in profitability of agricultural production and reducing its cost is achieved by increasing animal productivity and crop yields. The main ways to reduce the cost of agricultural products are to improve the processing of land, soil fertility enhancement, resource conservation, the use of innovative technologies, comprehensive mechanization and automation of production, rational construction management organizational structure, etc. Noted that further development of agriculture is possible if the implementation of an effective strategy of the agricultural sector of the economy. Determined that the main priority areas of agriculture in the country are the regulation of land relations, promote the rational and efficient use of the resource potential of agricultural enterprises, improvement of financial policy and taxation system, ensuring a stable system of state support for the agricultural sector, the financing of innovation and investment projects, etc.

Key words: cost, agricultural products, crops, livestock, production, productivity, efficiency, productivity, development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток сільського господарства відіграє не останню роль в економічному розвитку країни, а саме сприяє підвищенню зайнятості населення та його матеріального добробуту, зміцненню економічної та продовольчої безпеки держави, зростанню її експортного потенціалу. Водночас, сільськогосподарський сектор виробництва є одним із найбільш ризикових секторів економіки, оскільки на його розвиток окрім факторів соціально-економічного та політичного характеру, великий вплив має дія природних факторів та біологічних чинників.

Ресурсний потенціал сільського господарства має значні можливості для подальшого свого розвитку. Але це можливо за умови реалізації ефективної стратегії розвитку аграрного сектора економіки та якісних перетворень, спроможних забезпечити зниження собівартості сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та прикладні аспекти підвищення ефективності та розвитку сільського господарства в Україні детально розглянуто в працях вітчизняних вчених-економістів: Андрійчука В. Г., Гайдуцького П. І., Зіновчука В. В., Лікінова І. І., Лупенка Ю. О. та інших. Питанням планування, аналізу собівартості сільськогосподарської продукції та визначення факторів, резервів її зниження приділяли увагу такі вчені: Горбонос В. Ф., Ковальчук М. І., Кузнецов В. П., Нелеп В. М., Плетцов С. М., Столярова О. О., Чернецька О. В. та інші.

Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, перспективи розвитку сільського господарства в Україні з урахуванням тенденцій галузі у світовому вимірі залишаються недостатньо розкритими. Потребують подальшого вивчення та опрацювання і питання визначення шляхів зниження собівартості сільськогосподарської продукції з метою удосконалення системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах та розробки аграрної політики, здатної забезпечити якісні перетворення та розвиток сільського господарства країни.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження полягає в дослідженні сучасного стану розвитку сільського господарства країни та визначенні шляхів зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, що сприятиме підвищенню ефективності господарювання підприємств даної галузі економіки. У зв'язку з цим було поставлено такі основні завдання: проаналізувати основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та визначити основні проблеми розвитку сільського господарства країни; розглянути структуру витрат на виробництво сільськогосподарської продукції; встановити основні шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції та напрями подальшого розвитку сільського господарства країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні розвиток сільського господарства як галузі національної економіки, що забезпечує населення сільськогосподарською продукцією, а промисловість сировиною, має пріоритетне значення. Сільському господарству притаманні певні особливості, які суттєво впливають на виробничі відносини та економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств. Його розвиток залежить від природно-географічних і соціально-економічних передумов. До перших можна віднести земельно-грунтові й агрокліматичні ресурси, які загалом дуже сприятливі в Україні, а до других – трудові, виробничі ресурси, відносини власності на землю, аграрну політику держави тощо.

Україна за природно-ресурсним та аграрним потенціалом посідає провідне місце у світі. На жаль, цей потенціал використовується недостатньо ефективно, а розвиток сільського господарства значно відстає від передових країн світу. Водночас, можна зазначити, що в останні роки сільське господарство досягло позитивної динаміки і поступово нарощує обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Але незважаючи на це, у 2012 році відбулися деякі негативні тенденції в розвитку сільського господарства, про що свідчать основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств країни, які наведено в таблиці 1.

Отже, за даними Держслужби України, наведеними в таблиці 1, можна зробити такі висновки: по-перше, обсяг валової продукції сільського господарства у 2012 році становив 223254,8 млн. грн., що на 4,5% менше порівняно з 2011 роком; по-друге, сільськогосподарські підприємства виробляють понад 50% валової продукції сільського господарства; по-третє, відбулося зниження продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах у 2012 році порівняно з 2011 роком на 3,4%; по-четверте, чистий прибуток підприємств галузі сільського господарства дещо підвищився порівняно з 2010-2011 роками, але відсоток підприємств, які одержали чистий прибуток, у 2012 році порівняно з попереднім роком зменшився майже на 5% за рахунок відповідного збільшення відсотку підприємств, які одержали чистий збиток від своєї діяльності.

Усі ці негативні тенденції, що відбулися у 2012 році в сільському господарстві, відобразилися і на зниженні показників рентабельності. Так, у 2012 році порівняно з

попереднім роком рентабельність всієї діяльності знизилася понад 3%, рентабельність операційної діяльності – на 2,2%, а рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції – на 6,5%. Але слід відмітити, що починаючи з 2001 року виробництво сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах є прибутковим. А у 2011 році спостерігався найвищий рівень рентабельності сільськогосподарської продукції за останні десять років, який склав 27%.

Таблиця 1 – Динаміка основних показників діяльності підприємств галузі сільського господарства за 2010-2012 роки [1, с. 38-44, 49, 52; 2, с. 37-43, 48-49, 52]

Показник	Рік		
	2010	2011	2012
Валова продукція, всього, млн. грн.:	194886,5	233696,3	223254,8
у тому числі сільськогосподарські підприємства	94089,0	121053,7	113082,3
Індекс валової продукції сільського господарства в цілому, у % до попереднього року	98,5	119,9	95,5
Індекс валової продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємств, у % до попереднього року	97,7	128,7	93,4
Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, грн. на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві	132680,4	165229,0	159679,0
Індекс продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах, у % до попереднього року	101,0	124,5	96,6
Вироблено сільськогосподарської продукції всіма категоріями господарств:			
- на одну особу, грн.	4249	5113	4897
- на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	523,7	629,4	601,5
Чистий прибуток (збиток) підприємств галузі сільського господарства, млн.грн.	17253,6	25267,0	26960,8
Підприємства, які одержали чистий прибуток			
- у відсотках до загальної кількості	69,6	83,5	78,6
- фінансовий результат, млн.грн	22094,9	30182,3	33716,7
Підприємства, які одержали чистий збиток:			
- у відсотках до загальної кількості	30,4	16,5	21,4
- фінансовий результат, млн.грн	4841,3	4915,3	6755,9
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	19,3	16,2
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	24,5	24,7	22,5
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	21,1	27,0	20,5

За даними Держслужби України, наведеними у таблиці 2, основний обсяг валової продукції сільського господарства приходить на рослинництво. Так, у структурі сільськогосподарського виробництва продукція рослинництва у 2012 році становила 66,8%, а тваринництва відповідно – 33,2%.

За наведеними в таблицях 1 та 2 даними можна зробити такі висновки: по-перше, валова продукція галузі у 2012 році знизилася за рахунок зниження валової продукції рослинництва. Так, у 2012 році порівняно з попереднім роком цей показник по рослинництву зменшився на 8,1%, а валова продукція рослинництва у сільськогосподарських підприємствах – майже на 11%. У той же час відбулося зростання валової продукції тваринництва як в цілому по сільського господарству країни на 3,9%, так і в сільськогосподарських підприємствах – на 7%.

По-друге, продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах галузі рослинництва знизилася на 9,1%. Проте в галузі тваринництва цей показник підвищився на 15,4% у 2012 році порівняно з попереднім роком.

По-третє, у 2012 році порівняно з 2010 роком по рослинництву відбулося підвищення прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції на 5653,9 млн. грн., але порівняно з 2011 роком відбулося його зменшення на 292,9 млн. грн. У тваринництві протягом аналізованого періоду простежується щорічне підвищення чистого прибутку

від реалізації продукції. Так, у 2012 році цей показник підвищився на 1795 млн. грн. порівняно з 2010 роком, та на 566,3 млн. грн. порівняно з 2011 роком.

Таблиця 2 – Динаміка основних показників галузей сільського господарства за 2010-2012 роки [1, с. 40-44, 49, 52; 2, с. 39-43, 49, 52]

Показник	Рослинництво			Тваринництво		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Валова продукція, всього, млн.грн.	124554,1	162436,4	149233,4	70332,4	71259,9	74021,4
у тому числі сільськогосподарські підприємства	66812,7	92138,4	82130,2	27276,3	28915,3	30952,1
Індекс валової продукції, у % до попереднього року	95,9	130,4	91,9	103,4	101,3	103,9
Індекс валової продукції в сільськогосподарських підприємств, у % до попереднього року	93,7	137,9	89,1	109,1	106,0	107,0
Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, всього, грн. на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві	133603,0	171142,8	155543,8	130473,7	148840,3	171798,3
Індекс продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах, у % до попереднього року	96,3	128,1	90,9	114,5	114,1	115,4
Прибуток (збиток) від реалізації сільськогосподарської продукції, млн.грн.	11375,9	17322,7	17029,8	1374,6	2603,3	3169,6
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	26,7	32,3	22,3	7,8	13,0	14,3

По-четверте, рівень рентабельності продукції рослинництва у 2012 році знизився на 4,4% порівняно з 2010 роком, та на 10% порівняно з 2011 роком. Рівень рентабельності продукції тваринництва підвищився у 2012 році на 6,5% порівняно з 2010 роком та на 1,3% порівняно з 2011 роком. Отже, по тваринництву протягом аналізованого періоду простежується чітка тенденція до покращення показників діяльності, що не можна сказати про таку галузь сільського господарства, як рослинництво, тенденції розвитку якої такі самі як і в цілому по галузі сільського господарства країни.

Отже, до основних проблем розвитку сільського господарства країни можна віднести:

- нерівномірність розвитку різних форм господарювання з одночасним послабленням позицій середніх сільськогосподарських товаровиробників внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням сільськогосподарських товаровиробників формально однакових, але не рівних умов господарювання;
- відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських товаровиробників у межах сільських громад, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;
- нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках внаслідок незавершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів;
- низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;
- наявність ризиків збільшення виробничих витрат внаслідок зростання рівня зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, збільшення вартості невідновлюваних природних ресурсів у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції;

- втрати такої продукції внаслідок недосконалості системи логістики її зберігання та інфраструктури аграрного ринку в цілому;
- відсутність у сільськогосподарських товаровиробників мотивації до дотримання агроекологічних вимог;
- обмежена ємність внутрішнього ринку споживання сільськогосподарської продукції, що обумовлена низькою платоспроможністю населення;
- недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції, складність у виробленні сільськогосподарськими товаровиробниками консолідованої позиції щодо захисту своїх інтересів;
- непоінформованість значної частини сільськогосподарських товаровиробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;
- незавершеність земельної реформи [3].

Незважаючи на те, що у 2012 році порівняно з 2010 роком відбулося підвищення обсягу валової продукції, продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах, чистого прибутку, що одержали підприємства галузі сільського господарства, всі показники рентабельності є нижчими ніж у 2010-2011 роках, тому можна говорити про значні витрати на виробництво сільськогосподарської продукції. Так, за даними Держслужби України [2, с. 63] у 2010 році порівняно з попереднім витрати на виробництво сільськогосподарської продукції підвищилися на 16,9%, у 2011 році – на 17%, а у 2012 році – на 6,8%, незважаючи на те, що обсяг валової продукції у 2010 та 2012 роках знизився порівняно з відповідними попередніми роками.

Слід зазначити, що собівартість сільськогосподарської продукції, що відображає поточні витрати, пов'язані з її виробництвом та реалізацією, є одним із важливіших показників, що впливає на ефективність виробничо-господарської діяльності підприємств галузі. Сьогодні собівартість продукції сільського господарства зростає через негативну тенденцію останніх років щодо підвищення цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, насіння, корми, тобто витрати, питома вага яких у структурі витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах складає понад 68% (табл. 3).

Таблиця 3 – Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах за 2011-2012 роки, (у відсотках) [1, с. 62; 2, с. 62]

Показник	Всього		Рослинництво		Тваринництво	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
1. Витрати на оплату праці	9,1	9,4	8,8	9,5	9,7	9,2
2. Відрахування на соціальні заходи	3,1	3,4	2,9	3,5	3,6	3,4
3. Матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції:	71,2	68,6	68,2	64,7	78,8	79,1
- насіння і посадковий матеріал	11,7	13,4	17,1	19,4	-	-
- корми	23,5	21,8	-	-	73,7	69,7
- інша продукція сільського господарства	1,9	3,9	0,9	1,9	4,2	8,2
- міңдобрива	17,1	16,5	25,1	24	-	-
- нафтопродукти	15	13,9	20,4	18,7	3,7	3,5
- електроенергія	2,2	2	1,5	1,3	3,7	3,6
- паливо	1,9	1,9	1,5	1,6	2,6	2,7
- запчастини, ремонтні і будівельні матеріали	7	7	8,6	8,6	3,4	3,5
- оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями	19,7	19,6	24,9	24,5	8,7	8,8
4. Амортизація основних засобів	4,9	5,3	5,4	5,7	3,6	4,1
5. Інші витрати	11,7	13,3	14,7	16,7	4,3	4,2

Збільшення виробничих витрат відбувається і внаслідок зростання рівня зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, тобто дуже низьких темпів оновлення техніко-технологічної бази сільськогосподарського виробництва. Так, за рівнем забезпеченості сільського господарства матеріально-технічними ресурсами Україна значно відстає від розвинутих країн світу. У середньому по Україні на 1 га сільськогосподарських угідь припадає в 5-7 разів менше основних засобів, ніж у сільськогосподарських підприємствах з оновленою матеріально-технічною базою. Близько 85% технічних засобів в аграрних підприємствах амортизована. Нині агропідприємства щорічно списують 2,6-6,5% наявних машин, а закуповують лише 2,3-4,5%. Для нормального ж відтворення технічних засобів з урахуванням впровадження інноваційно-інвестиційних моделей розвитку аграрної галузі їх необхідно оновлювати на 18-20% [4, с. 54]. З метою розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства необхідно: створити сприятливі умови для залучення інвестицій на формування матеріально-технічної бази; удосконалити форми, напрями державної підтримки відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства; створити дієву систему мотивації господарюючих суб'єктів до наукоємних технологій тощо.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та діяльності підприємств цієї галузі в цілому першочерговим завданням є розробка та реалізація заходів щодо зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. При обґрунтуванні шляхів зниження собівартості сільськогосподарської продукції потрібно пам'ятати, що на практиці зниження собівартості забезпечується у випадку:

- зростання урожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за одночасного зниження виробничих витрат на один гектар або одну голову;
- зростання урожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за сталих витрат матеріально-грошових коштів на один гектар або одну голову;
- зростання урожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за одночасного зростання витрат виробництва, але темпи зростання урожайності та продуктивності тварин є вищими;
- коли сталими залишаються врожайність сільськогосподарських культур або продуктивність тварин, а витрати виробництва знижуються;
- коли виробництво продукції знижується, але матеріально-грошові витрати мають вищі темпи скорочення.

Відповідно до цього Ф. Горбонос зазначає, що основними шляхами зниження витрат підприємств на виробництво сільськогосподарської продукції будуть: впровадження комплексної механізації й автоматизації виробництва, застосування нових машин та обладнання; підвищення фондівіддачі основних виробничих фондів; зниження матеріаломісткості виробництва продукції; скорочення витрат з організації виробництва й управління; запровадження ресурсо- і енергоощадних технологій; удосконалення організації виробництва, форм оплати праці та її матеріального стимулювання; розвиток концентрації та раціональна спеціалізація виробництва; розвиток механізації, запровадження індустріальних технологій у рослинництві й тваринництві; підвищення урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин; поліпшення якості та скорочення витрат сільськогосподарської продукції підприємств [5].

Будняк Т. виділяє такі фактори зниження собівартості сільськогосподарської продукції: впровадження прогресивних систем землеробства, науково обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва; послідовна інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і докорінного поліпшення землі; впровадження у виробництво

кращих сортів сільськогосподарських культур і порід тварин, дотримання всіх вимог агротехніки і передових способів утримання тварин; зміцнення кормової бази тваринництва, дотримання зоотехнічних вимог при складанні раціонів щодо збалансованості протеїном, мінеральними речовинами, іншими поживними компонентами; удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики [6].

Розглянуті фактори зниження собівартості сільськогосподарської продукції є загальними напрямками скорочення витрат на її виробництво. На кожному окремому підприємстві необхідно передбачити конкретні заходи щодо здійснення режиму економії, ефективнішого використання техніки, впровадження новітніх технологій, підвищення урожайності культур і продуктивності тварин, вдосконалення системи управління виробництвом, враховуючи місцеві природно-економічні умови. Реалізація заходів щодо зниження собівартості сільськогосподарської продукції буде сприяти підвищенню її конкурентоспроможності та розвитку галузі країни в цілому.

У той же час до основних пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства країни можна віднести: регулювання земельних відносин та удосконалення орендних відносин; стимулювання до раціонального і ефективного використання земель, підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування; удосконалення фінансової політики в результаті створення прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектора та відповідної системи оподаткування; забезпечення стабільної системи державної підтримки аграрного сектору; фінансування інноваційно-інвестиційних проектів; забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції шляхом створення мотивації до технологічного переоснащення і модернізації галузей аграрного виробництва тощо.

Пріоритетні напрями, що передбачені затвердженою Кабінетом Міністрів України «Стратегією розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року» [3], повинні забезпечити досягнення стратегічних цілей його розвитку, а саме: гарантування продовольчої безпеки держави; забезпечення прогнозованості розвитку та довгострокової стійкості аграрного сектору шляхом розвитку різних форм господарювання; сприяння розвитку сільських населених пунктів та формування середнього класу на селі шляхом забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення рівня доходів; підвищення рівня інвестиційної привабливості галузей аграрного сектора та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств; підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, ефективності галузей, забезпечення стабільності ринків; розширення участі України в забезпеченні світового ринку сільськогосподарською продукцією; раціональне використання земель сільськогосподарського призначення та зменшення техногенного навантаження аграрного сектора на навколишнє природне середовище [3].

ВИСНОВКИ

Отже, на підставі проведеного дослідження, можна стверджувати, що у сучасних умовах господарювання темпи економічного розвитку сільського господарства недостатні, оскільки не вирішуються важливі соціально-економічні проблеми. Це зумовлено як факторами загальноекономічного характеру, так і недоліками аграрної політики держави. До основних причин зниження економічної ефективності сільськогосподарського виробництва можна віднести: надто низький рівень технічного забезпечення, оскільки більша частина парку зношена і морально застаріла; повну несприятливість галузі до науково-технічного прогресу; неефективне використання виробничого потенціал, повільне зростання продуктивності галузей сільського

господарства – рослинництва та тваринництва. Це у свою чергу відбивається на низькій якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, значних витратах на її виробництво.

Основними чинниками, які забезпечують підвищення рентабельності виробництва продукції тваринництва та рослинництва на підприємствах будь-якої форми власності, є підвищення продуктивності тварин та урожайності всіх сільськогосподарських культур, що в свою чергу призведе до зниження матеріально-грошових витрат на виробництво та реалізацію продукції, тобто собівартості сільськогосподарської продукції. У той же час екстенсивний шлях розвитку сільського господарства, який є характерним сьогодні для більшості підприємств цієї галузі, має поступитися інтенсивному, який передбачає збільшення врожайності сільськогосподарських культур і підвищення продуктивності тваринництва шляхом активної селекційної роботи, поліпшення обробітку земель, підвищення родючості ґрунтів, енергоозброєності, ресурсозбереження, використання інноваційних технологій, комплексної механізації та автоматизації виробництва, раціональної побудови організаційної структури та впровадження досконалого внутрішньогосподарського економічного механізму тощо.

Подальший розвиток сільського господарства стає можливим за умови реалізації ефективної стратегії розвитку аграрного сектора економіки та удосконалення аграрної політики. У свою чергу потенціал сільського господарства країни, який значно перевищує потреби внутрішнього ринку і може сприяти розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сільське господарство України : стат. зб. 2011 р. / Державна служба статистики України ; за ред. Н. С. Власенко. — К. : Держ.служба статистики, 2012. — 387 с.
2. Сільське господарство України : стат. зб. 2012 / Державна служба статистики України ; за ред. Н. С. Власенко. — К. : Держ. служба статистики, 2013. — 403 с.
3. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України № 806-р від 17 жовт. 2013 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.
4. Лупенко Ю. О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяка. — К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. — 182 с.
5. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. — К. : Знання, 2010. — 463 с.
6. Будняк Т. Фактори зниження собівартості продукції [Електронний ресурс] / Т. Будняк. — Режим доступу : http://sophus.at.ua/zbirnik_konf_2011_11_15-16_ch1.pdf.

REFERENCES

1. Vlasenko, N.S. (2012), *Sil'ske hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk 2011* [Agriculture of Ukraine: statistical collection 2011 year], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
2. Vlasenko, N.S. (2013), *Sil'ske hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk 2012* [Agriculture of Ukraine: statistical collection 2012 year], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
3. Kabinet Ministriv Ukrainy (2013), "On approval of the Strategy of Development of the agricultural sector for the period up to 2020", Rozporiadzhennia no. 806-r, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80> (access December 20, 2013).
4. Lupenko, Ju.O. and Mesel-Veseliaka, V.Ya. (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine on a period 2020 year], NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine.
5. Horbonos, F.V., Cherevko, G.V., Pavlenchik, N.F. and Pavlenchik, A.O. (2010), *Ekonomika pidpriemstv* [Business Economics], Znannya, Kyiv, Ukraine.
6. Budniak, T. (2011), "Factors reducing production costs", available at: http://sophus.at.ua/zbirnik_konf_2011_11_15-16_ch1.pdf (access December 20, 2013).